

УДК 331.104

Є. Гащин

(Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя)

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА СОЦІАЛЬНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ НОВОВВЕДЕНЬ

В умовах ринкової економіки значно посилились вимоги до створення і використання інновацій. Це пов'язано, перш за все, із загостренням конкуренції та збільшенням кількості виробників спорідненої продукції.

Відомо, що основними складниками конкурентоспроможності продукції є повна питома собівартість та якість виробів.

Розглядаючи всебічно поняття якості, зазначимо, що обов'язковою вимогою до рівня її показників вважаються не тільки функціональні техніко-технологічні показники, але й соціальні результати, тобто соціальна ефективність нововведень (продукції, технології, матеріалів).

Однак, об'єктивна оцінка соціальної ефективності пов'язана з певними методичними труднощами, серед яких домінує відсутність науково-обґрунтованої та загальноприйнятої методики визначення її рівня. До певної міри таке положення зумовлено складністю та багатогранністю самих соціальних процесів на різних рівнях життєдіяльності людини.

При цьому найбільш поширеною вважається доцільність оцінки соціальної ефективності нововведень на двох рівнях:

- локальному, що передбачає забезпечення сукупності соціальних потреб працівників первинних виробничих ланок;
- суспільному, де враховуються соціальні потреби і наслідки нововведення для різних категорій населення.

В господарській практиці окремих підприємств і організацій набули певного поширення методи економічного оцінювання нововведень за станом впливу оточуючого середовища на людину як в локальному, так і в суспільному вимірі.

Перший пов'язаний, насамперед, з покращанням виробничого середовища на окремих підприємствах (зменшенням забрудненості, підвищенням рівня безпеки праці, шумовим та вібраційним фоном, температурним режимом, монотонністю праці тощо).

Другий рівень стосується поліпшення стану навколишнього середовища, що проявляється у скороченні (ліквідації) забрудненості техногенними викидами повітряного басейну, водоймищ, землі.

Економічне оцінювання соціальних результатів нововведення може проводитись двома способами.

Перший характеризується визначенням збитку від забруднення навколишнього середовища і врахуванням його результатів при розрахунку економічного ефекту нововведення.

Други спосіб визначення соціальних результатів базується на порівнянні двох варіантів нововведень (забруднюючого та незабруднюючого) шляхом додавання до першого додаткових обсягів інвестицій, спрямованих на досягнення встановлених норм стану навколишнього середовища.

Характеризуючи наведені способи економічного розрахунку соціальної ефективності нововведень відмітимо, що їх застосування, в більшості, відноситься до природоохоронних заходів. Тому в кожному окремому випадку слід використовувати специфічні способи визначення соціального ефекту.